

یادگیری لذت بخش

فعالیت یادگیری و رویکرد سازنده گرای

فاطمه رحیمی

کارشناس ارشد علوم تربیتی

یادگیری او منجر می‌شوند.
مثال: متن صفحه ۱۰ کتاب را بخوان!... سؤال درس را پاسخ بده!... فیلم... را تماشا کن و بر اساس معیارهای مندرج در کاربرگه... آن را نقد و بررسی کن!

بد نیست در اینجا به نکاتی توجه کنیم:
 ۱. «فعالیت یادگیری به دنبال تحقق هدف یادگیری معینی است.»

۲. فعالیت یادگیری از درون هدف یادگیری بیرون می‌آید.
 فعالیت یادگیری، که خود فرزند هدف یادگیری است، به دنبال عملی شدن هدف یادگیری است.
 هر معلم ممکن است به بچه‌ها یاد بدهد که کارهای هنری انجام دهند یا کتاب بخوانند، نمایش بازی کنند، کارهای خلاقانه انجام بدهند، سرود بخوانند، تحقیق کنند، با یکدیگر گفت‌وگو کنند و... همه این فعالیت‌ها به لحاظ علمی «فعالیت یادگیری» تلقی می‌شوند، زیرا هر یک برای یادگرفتن چیزی است. یادگرفتنی که اگر نافع باشد، حتماً ویژگی تربیتی دارد. به همین دلیل است که معلم به‌واقع یک تربیت کننده است!

رویکرد سازنده گرای^۴

سازنده‌گرایی رویکردی به یادگیری است که مطابق آن افراد به‌طور فعال و بر اساس تجربه‌های خود، دانش خود را در ذهن خودشان می‌سازند. این رویکرد بر «ساخت معنا توسط یادگیرنده از طریق تجربه و تحت تأثیر تعامل دانش قبلی و رویدادهای جدید» تأکید می‌کند. بر این اساس، امکان انتقال دانش به ذهن شاگردان توسط معلم، مسیری که به‌طور سنتی و مرسوم در مدرسه‌های ما طی می‌شود، وجود ندارد!
 بر اساس سازنده‌گرایی، شاگردان اطلاعات را به‌صورت فعال

وقتی سخن از یادگیری لذت بخش، فعال، مستقل و امثال آن به میان می‌آید، بی‌تردید باید مبنای نظری این مفاهیم را در **نظریه سازنده گرای^۱** جست.
 آنچه باید در مسیر طراحی فعالیت‌های یادگیری لذت بخش و فعال به‌عنوان نظریه‌ای مبنایی در فرایند یاددهی یادگیری مورد توجه قرار داد، رویکرد سازنده‌گرایی در یادگیری و دلالت‌های آموزشی و تربیتی آن است.

فعالیت یادگیری

وظایف معلم در سه گام اساسی یعنی: طراحی فعالیت‌های یادگیری و طراحی تدریس، اجرای فعالیت‌های یادگیری (تدریس) ایجاد زمینه مناسب برای تدریس (کلاس‌داری) قابل انجام هستند. معلمان غالباً با تدریس و کلاس‌داری به‌خوبی آشنا هستند اما طراحی فعالیت‌های یادگیری، کاری که معلم باید پیش از تدریس انجام دهد، شامل اقداماتی است که شاید برای بسیاری از معلمان واضح نباشد. بنابراین، بد نیست مقدمه‌ای کوتاه

را از زیر نظر بگذرانیم:

- «هدف یادگیری^۲» یعنی انتهای مسیری که هر دانش‌آموز برای یادگرفتن و رشد کردن طی می‌کند.
- برای تحقق یک «هدف یادگیری»، یعنی رسیدن به آن در عمل، باید معلم و شاگرد، هر دو، تلاش‌هایی صورت دهند.
- آنچه شاگرد باید انجام دهد، کارهایی است که دستورالعمل آن‌ها را معلم تعیین کرده و اگر شاگرد آن‌ها را به‌درستی انجام دهد، بی‌تردید موجب یادگیری او می‌شود. این کارها «فعالیت یادگیری^۳» نام دارند.

فعالیت یادگیری عبارت است از دستور دقیق و معینی که معلم بر اساس هدف یادگیری معین، به یادگیرنده خود می‌دهد تا یادگیرنده مطابق آن کارهایی انجام دهد که به

یادگیری زمانی رخ می‌دهد که اطلاعات جدید برای دانش‌آموز معنادار باشند

او اثر می‌گذارد. به عبارت دیگر، هر آنچه خارج از اندامگان (ارگانیزم) قرار دارد و در ارتباط با اوست، محیط وی تلقی می‌شود.

کارکرد: محیط یادگیری سازنده گرا می‌تواند به‌منظور تحقق اهداف متعددی طراحی شود و کارکردهای گوناگونی داشته باشد. بر این اساس، کارکردهای محیط آموزشی سازنده‌گرا عبارت‌اند از:

۱. فراهم کردن امکان تجربه هر چه بیشتر برای توسعه و تقویت فرایند ساخت دانش توسط خود کودک؛
۲. فراهم کردن امکان تجربه هر چه بیشتر از طریق برخورد با دیدگاه‌های گوناگون و چندگانه، یعنی تماشای یک موضوع از چند منظر متفاوت و ارائه دریافت‌های مختلف از یک موضوع؛
۳. قراردادن یادگیری در بستری واقع‌بینانه و مرتبط با زندگی؛
۴. تشویق مالکیت در فرایند یادگیری، یعنی لذت‌بردن فرد از کسب دانش شخصی و احساس رضایت از اینکه او چیزی را می‌داند و مالک دانسته‌های خودش است؛
۵. تشویق کاربرد روش‌های چندگانه بازنمایی. یعنی هر کس بتواند حاصل برداشت خود را از یک موضوع بیان کند

در ذهن خود پردازش می‌کنند. آن‌ها هر چیز تازه‌ای را که یاد می‌گیرند، با آنچه از قبل می‌دانسته‌اند، مرتبط می‌کنند. از این رو ...

- برای یادگیری لازم است یادگیرنده خود به‌طور فعال مفاهیم را در ذهن بسازد.

- آنچه دانش‌آموز یاد می‌گیرد، تنها به مطالب آموختنی بستگی ندارد، بلکه به آنچه از قبل می‌دانسته (دانستنی‌های پیشین) و نیز به روش پردازش اطلاعات توسط وی (روش تفکر) نیز بستگی دارد.

- امکان یادگیری زمانی افزایش می‌یابد که اطلاعات ورودی جدید به ذهن دانش‌آموز با اطلاعاتی که وی از قبل می‌دانسته است، مرتبط باشد.

- یادگیری زمانی رخ می‌دهد که اطلاعات جدید برای دانش‌آموز **معنادار** باشند. (معنا از ترکیب موضوع، فعالیت‌ها و دانش قبلی یادگیرنده پدید می‌آید).

محیط یادگیری سازنده‌گرا

مقصود از محیط یادگیری همه آن چیزی، اعم از انسان‌ها یا محیط طبیعی، زمان، مکان، حال و هوا و جو است که خارج از وجود یادگیرنده و پیرامون اوست و به نحوی بر

۸. از ساخت جمعی دانش، از طریق مذاکره اجتماعی میان یادگیرندگان، حمایت و تا جایی که ممکن است از رقابت و ایجاد فضای رقابتی دوری می‌کند.

هدف یادگیری سازنده گرا

پرورش تفکر، به‌عنوان هدف عالی تربیت، مستلزم پرورش روح جست‌وجوگری و توان پرسشگری در شاگردان است. پرورش قوه تفکر در شخص، مستلزم ایجاد فرصت‌هایی است تا او با انگیزه‌های درونی خود، برای کشف مجهولات تلاش کند و با کاوش و کندوکاو، برای یافتن پاسخی درخور برای سؤالات واقعی برآمده از ذهن خویش تلاش کند. این روش اساسی که به یادگیری فعال و یادگیری لذت‌بخش می‌انجامد، از راه‌ها و شیوه‌های گوناگون دست‌یافتنی است و خوشبختانه امروز دانش نوین تعلیم و تربیت این راه‌ها را پیش روی ما نهاده است. این راه‌ها به‌واقع شیوه‌های آموزشی مبتنی بر مفهوم «یادگیری فعال»^۵ و «یادگیری سازنده‌گرا»^۶ هستند.

پی‌نوشت‌ها

1. constructivism
2. learning objectives
3. learning activities
4. McLeod, S. A. (2019, July 17). Constructivism as a theory for teaching and learning. Simply Psychology. <https://www.simplypsychology.org/constructivism>.
5. Active learning
6. Constructivist learning

و به اشتراک بگذارد؛
۶. تأکید بر خودآگاهی در فرایند ساخت دانش و تشویق به برخورداری حداکثری از خودآگاهی؛
۷. قراردادن فرصت‌های یادگیری در بطن تجربه‌های اجتماعی. یعنی تلاش برای اینکه یادگیرندگان از طریق تعامل و مشارکت از یکدیگر بیاموزند.

ویژگی‌ها

- بر اساس کارکردهای مذکور، محیط یادگیری سازنده‌گرا:
۱. بازنمایی‌های چندگانه (تعبیرهای متنوع و متعدد) از واقعیت، یعنی تعبیرهای گوناگون از یک موضوع، را فراهم می‌کند.
  ۲. از ساده‌سازی بیش از حد اجتناب می‌کند و پیچیدگی دنیای واقعی را نشان می‌دهد.
  ۳. به‌جای تولید مجدد دانش، بر ساختن دانش تأکید دارد.
  ۴. بر فعالیت‌های یادگیری واقعی در بستری معنادار تأکید دارد.
  ۵. به موقعیت‌های دنیای واقعی و یادگیری موردی توجه بیشتری دارد و از آن‌ها به‌جای

**یادگیری زمانی
افزایش می‌یابد
که اطلاعات
ورودی جدید به
ذهن دانش‌آموز با
اطلاعاتی که وی
از قبل می‌دانسته
است، مرتبط
باشد**

توالی‌های از پیش تعیین‌شده آموزش استفاده می‌کند.
۶. تأمل و تفکر در تجربه‌ها را تشویق می‌کند.
۷. ساخت دانش بر اساس موقعیت راه، یعنی آنچه پیش می‌آید نه آنچه از قبل تعیین شده است، ترجیح می‌دهد.